

katsauksia

Viestinnän kansainvälinen rakenne

IPRA:n (International Peace Research Association) IX yleiskonferenssi pidettiin 21-26 kesäkuuta 1981 Orillinissa, Kanadassa. Seuraavassa raportti konferenssin 4. komission (International Structure of Communication) työstä.

Komissiolle oli jätetty seitsemän alustusta. Tapio Varis käsitteli paperissaan "Disarmament Information of Armament and Disinformation?" ongelmaa yleisen mielipiteen mobilisoinnista aseistariisunnan puolelle. Variksen mukaan vallitsee jyrkkä ristiriita toisaalta nykyisen kilpavarustelua koskevan yleisen mielipiteen ja toisaalta kansainvälisten erimielisyyksien rauhanomaisen ratkaisemisen ja YK:n ja Unescon aikaisempien päätöslauselmien välillä. Yleinen mielipide on kääntynyt pitämään sotaa todennäköisenä mahdollisuutena.

Kuinka paljon tämä johtuu siitä, että informaation ja joukkotiedotusvälineiden roolista nykyisissä kansainvälisissä suhteissa tehdyt analyysit ovat virheellisiä ja liian yksinkertaistettuja? Useissa maissa tehdyt tutkimukset vahvistavat sen, että yleinen mielipide on muuttunut dramaattisesti suhtautumisessaan varusteluun ja puolustusmäärärahoihin, ydinsädan mahdollisena pitämisessä ja uhkan kokemisessa. Muutokset huonompaan suuntaan eivät johdu mistään yksittäisestä tapahtumasta.

Tässä yhteydessä nousi esiin tarve tutkia ja tarkkailla joukkotiedotuksen sisältöjä. Kuten Karl W. Deutsch huomautti jo vuonna 1960, vaativat laajamittaiset, salaiset sotavalmistelut mielipideilmaston muokkausta. Tällaisen

psykologisen sotaan valmistamisen olemassaolon tai sen puuttumisen voi havaita analysoimalla tilastollisesti joukkotiedotuksen sisältöjä.

Komissiossa hyväksyttiin ehdotus tutkimusprojektiksi, joka tutkisi toisaalta joukkotiedotusvälineiden sisältöjä ja toisaalta yleisen mielipiteen kehityspiirteitä. Tutkimusprojekti toteutettaisiin IPRA:n viestinnän tutkimuksen ryhmän, IAMCR:n kansainvälisen jaoston ja Unescon yhteistyönä.

Gerald Sussman (University of Hawaii, USA) piti esitelmän "Telecommunication Transfers: Transnational Corporations, the Philippines and the Structures of Domination".

Kansainvälisen viestinnän muuttuminen erittäin nopean, pitkien etäisyyksien välillä toimivien tiedonsiirtojärjestelmien myötä enteilee syvällisiä muutoksia kansainvälisissä suhteissa, tuotannossa ja jakelussa. Kriittiset tutkijat, kuten Marcuse havaitsivat pitkälle kehittyneen teknologian lähes rajattomat mahdollisuudet muuttaa ja organisoida uudelleen kaupunkien (polis) sosiaalista rakennetta. Viime aikoina eräät tutkijat ovat alkaneet seurata imperialististen viestintävälineiden vaikutuksia näiden pyrkiessä ulottamaan vaikutusalueensa maailmanlaajuisiksi. Viestintävälineet ulottavat dominanssinsa yhä laajemmalle periferiaan ja jopa periferioiden periferiaan. Joukkotiedotusvälineet levittävät yhä laajemmin kolmanteen maailmaan johtavien maiden aineellisia arvoja ja uusintavat täten kolmannessa maailmassa länsimaisen kuluttavan ihmisen (homo consumptor) mallia.

Sussmanin tutkimuksen aiheena on kansainvälisen viestinnän rakenne. Tutkimuksen kehyksenä on tärkeimpien kapitalististen maiden poliittis-

taloudelliset kytkennät periferisiin puolikapitalistisiin valtioihin. Sussman on tutkinut telekommunikaatioteknologian vientiä dominoivista "siirtokeskuksista" Filippiineille, joka on merkittävä ulkomaisten kapitalististen investointien etuvartion Itä- ja Kaakkois-Aasiassa. Tutkimuksen tarkoituksena on 1) selvittää Filippiinien ideologinen ja tekninen asema siirtomallin kannalta ja 2) kuvata Filippiinien viestintäjärjestelmän toiminnallista ja taloudellista tilaa ja sen kehitystä ja 3) tutkia kuka tiedottaa mitä kenelle mitä välinettä käyttäen.

Dallas W. Smythe (Temple University, USA) käsitteli esitelmässään "On Thinking the Unthinkable about Nuclear War and its Consequences for the Peace Movement" ensimmäisen, 1960-luvun puoliväliin kestäneen kylmän sodan ja toisen kylmän sodan ydinaseistuksen välisiä laadullisia eroja. Uutta toisessa kylmässä sodassa ovat taktisten ja keskipitkän matkan aseiden kehitys. Näillä aseilla on tarkka ohjausjärjestelmä.

Uutta on myös ilmeinen sotilaallinen "ydinsotateatterin" suunnittelu. Tämä terroriaseiden laajeneva käyttöönotto on tulosta insinöörien, tiedemiesten ja sotilasasiantuntijoiden organisoinnista byrokraattisesti kahden suljetun sotilaallis-teollisen järjestelmän palvelukseen. Yhdessä nämä järjestelmät muodostavat yhteistoiminnallisen ja antagonistisen sotilaallistaloudellisen kompleksin, joka tuhlaa maailman resursseja ja laajentaa ydinaseistuksen käyttöönottoprosessia ja ensimmäisen iskun valmisteluja.

On nähtävissä, että ydinaseistus vaatii "siivilikäytössä" olevan ydinvoiman kehittämistä. Molemmat ovat kiinteässä yhteydessä plutoniumin tuotantoon. Siksi nykyään on olemassa "kova" sekä sota- että energiatuotannon malli. Vastakohtana tälle on olemassa kulttuurisesti ja institutionaalisesti yhteensovittamaton sodan "pehmeän" mallin vaihtoehto (kuten alhaisen teknologian kansalliset vapautussodat) ja energiantuotanto (aurinkoenergia laajassa mielessä, öljy, hiili).

Vanha rauhanliike eroaa uudesta monissa suh-

katsauksia

teissa. Vanhaa liikettä tukivat enimmäkseen keskiluokkaiset ihmiset sekä jotkut hallitsevan luokan poikkeusyksilöt ja näiden lapset. Uusi Euroopassa syntynyt rauhanliike saa enenevässä määrin tukensa työväenluokalta. Työläiset eivät pitäneet ydinsotaa ajateltavissa olevana, koska - toisin kuin vanhan rauhanliikkeen ihmiset - heillä oli niin paljon tekemistä päivittäisen hengissä pysymisen taistelun kanssa, etteivät he kyenneet uhraamaan ajatusta ydinsodalle. Ydinsotateatterin välitön vaara Euroopassa - ydinsodan, joka olisi rajoittamaton, mikäli Euroopasta on kyse - on aiheuttanut sen, että ongelma on käynyt "ajateltavissa olevaksi" kaikille. Energiakriisi yleensä ja erityisesti Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa on hyvin "ajateltavissa oleva" ongelma ja molemmilla alueilla taistelu ydinvoimaa vastaan ympäristönsuojeluyksistä on ulottunut kytkentänsä ydinaseisiin. Pohjois-Amerikankin työläisille ydinsota on tulossa "ajateltavissa olevaksi".

Neutralisointi ja sekä NATO:n että Varsovan liiton purkaminen on uuden rauhanliikkeen esiin nostama tavoite. Euroopan kansakuntien liike kohti sitoutumattomuutta ja liittoutuminen sitoutumattomien maiden liikkeen kanssa on havaittavissa oleva suuntaus.

Viestintä on alue, johon keskittyvät kaikki maailman pääriistiriidat. Viestintäteknikka on välttämättömyys uudenaikaiselle ydinsotaorganisaatiolle ja -politiikalle. Se on helposti haa-voittuva ja hauras eikä auttaisi taktista ydinsotaa "menestyksekkääseen" lopputulokseen.

Mahdollisuus, että kolmannen maailman maat ottavat viestintäteknologian "panttivangiksi" noudattaen tulevaisuuden ITU:n (International Telecommunication Union) sääntelytoimia, saattaa olla tehokas väkivallaton keino estää hyökkäyssota. Viestintäpolitiikka, joka on jatkuvasti erittäin tärkeä tekijä äärivaltioiden (läntiset ydinvallat ja Neuvostoliitto) vallassa, on alue, jolla ydinsodan välttämisen mahdollisuudet ovat

suurimmat.

Herbert de Souza (IBASE, Meksiko) analysoi viestinnän demokratisoimisen ongelmaa ja kuvaili IBASE:n (Instituto Brasileiro de Analises Sociais e Economicas) tehtävää.

IBASE:n päätavoite on tukea ja auttaa neuvon kansanliikettä, mukaan lukien vapaaehtoisten teknisten työntekijöiden työryhmien organisointi ja tietopankkien perustaminen kansalaisjärjestöjen - perustason yhteisöjen, kirkkojen, ammattiyhdistysten, asukasyhdistysten jne. - välittömään käyttöön ja näiden ilmaisemien tarpeiden mukaisesti.

Tämän toiminnan erikoislaatu on sen menetelmässä koota yhteiskunnallis-taloudellista tietoa (kokoamalla tietoa ei vain olemassa olevista laitoksista, virallisista lähteistä ja tiedotusvälineistä, vaan myös kansalaisryhmien kokoamista ja ylläpitämistä tietolähteistä) ja tuottaa tietokantaan pehjäutuvia raportteja ja analyyskejä, joissa ilmaistaan myös kansalaisjärjestöjen esittämät vaatimukset. Luotettava informaatio on siten muunnettu tiedoksi, jota kansalaisjärjestöt voivat käyttää hyväkseen muotollisissa vaihtoehtoista politiikkaa.

Tällä tavalla IBASE on yritys a) murtaa yhteiskunnallis-taloudellisen informaation monopoli ja b) auttaa muuntamaan tämä informaatio dominaation välikappaleesta osallistumisen, demokratian, kansalaisten itsensä ohjaaman kehityksen ja yhteiskunnallisen vapautumisen välineeksi.

K.P. Misra (Jawaharlal Nehru University, India) analysoi uutistoimistojen poolin koordinaatiokomitean kuudennen kokouksen työtä esitelmässään "Nonalignment and International Communication).

On tunnustettu, että korjattaessa uutisvirtojen epätasapainoa vaikka vain rajoitetussa määrin, on sitoutumattomien maiden uutispoolilla tärkeä merkitys taistelussa uuden kansainvälisen tiedotusjärjestyksen puolesta. Kokouksessa valitsi laajalti sellainen tunnelma, että useimmilta sitoutumattomilta mailta puuttui koulutettuja kaadereita ja laitteistoja. Jotta tilanne voitaisiin korjata, kehittyneiden uutistoimistojen tulisi auttaa tarvittavan infra-

struktuurin rakentamisessa. Kokouksessa oltiin myös sitä mieltä, että niitä maita, joilla ei ole omaa uutistoimistoa, pitäisi auttaa perustamaan sellainen, koska tämä lisäisi niiden autonomiaa ja riippumattomuutta informaation alueella.

Rossella Savaresen ja Antonio Perna (Università degli Studi de Napoli, Italia) esitelmän nimi oli "Strategic Arms and Guerilla Weapons: A Content Analysis of Articles from Italian Newspapers of the 70's".

Italian sanomalehdistö ei ole vielä omaksunut mitään tiettyä viestintästrategiaa suhteessa rauhan ja aseistariisunnan kysymyksiin. Se arvioi aseistukseen liittyviä ongelmia journalismin yleisten kriteerien pohjalta, eli onko niissä aineista uutiseksi ja kykenevätkö ne vangitsemaan lukijoita. Sekä ns. riippumattomista että puoluelehdistä on vaikea löytää mitään vakiintunutta informaatiopolitiikkaa, joka perustuisi siihen lisääntyneeseen tietomäärään, joka aseistuksesta on 70-luvulla saatu. Tiedotusstrategia näyttää perustuvan pääasiassa tapahtumien kirjaamiseen tai painottamiseen toistamalla kielellisiä muotoja, jotka ovat hyvin illokutiivisia.

Savarese ja Perna raportoivat myös tuloksia tutkimuksesta, jossa analysoitiin Corriere della Sera -lehden otsikointia. Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota siihen, paljonko lehdessä käsiteltiin kansallisia ja paljonko kansainvälisiä tapahtumia. Tutkimuksesta ilmeni, että poikkeuksellisia tai erityisen verisiä tapahtumia käsiteltiin runsaasti.

Sunao Suzuki (Japani) esitteli tuoreita tutkimustuloksia esitelmässään "Japanese Public Opinion on the Three Non Nuclear Principles".

Japanin hallitus on vuodesta 1968 lähtien noudattanut kolmea ydinvoimaa vastustavaa periaatetta, joiden tarkoituksena on kieltää ydinaseiden valmistus, hallussapito ja tuonti maan rajojen sisäpuolelle. Japanilaiset uskovat kuitenkin, että USA:n sotalaivat, joilla on lastinaan ydinaseita tulevat maihin Japanin satamiin. Toukokuussa 1981 yhdysvaltalainen professori Reischauer väitti, että se että USA:n sotalaivat, lentotukialukset tai lentokoneet, joilla

on lastinaan ydinaseita, käyttävät Japanin aluevesiä, ei tarkoita ydinaseiden tuomista Japanin rajojen sisäpuolelle. Asahi Shimbun kesäkuussa 1981 tekemän kartoituksen mukaan 80% haastatetuista japanilaisista uskoi, että ydinaseita on tuotu maahan.

Professori Reischauer todisteli, että kolme ydinvoimaa vastustavaa periaatetta eivät hyödytä aseistariisuntaa, vaan ne hyödyttävät vain Neuvostoliittoa. Reischauer luennoi japanilaisille, että näiden tulisi kehittyä kansainvälisemmiksi.

Asahi Shimbun tekemän kartoituksen mukaan 47% haastatelluista kannatti täydellisesti em. kolmea periaatetta, mukaan lukien läpikulkukieltoa ja satamien hyväksikäyttökieltoa, kun taas 33% sallisi kauttakulun ja satamien käytön. 10% kannatti ydinaseiden valmistamisen ja hallussapidon kieltoa, mutta sallisi niiden tuomisen maan rajojen sisälle.

Japanissa on edelleen vahva ydinaseita vastustava mielipide. Kolme ydinvoimaa vastustavaa periaatetta on tulosta magneettikentän vastakkaisien päiden vetovoimasta. Toisessa päässä on rauhan edistäminen ydinaseita vastustamalla ja aseistariisunnalla ja toisessa päässä turvallisuuden varmistaminen aseistautumisen avulla, jota kannattivat USA:n hallitus ja Japanin konservatiivit.

Tapio Varis

(Englanninkielestä suomentanut Maija Jussilainen.)

TOY:n vuosikokous

Helsingin Lehdistöklubi, "Pressi", sai muiden ohella todistaa marraskuun päätöspäivänä Tiedotusopillisen yhdistyksen vuosikokousta, henkilövalintojen, toimintasuunnitelmien, talousarvioiden ja muiden sääntömääräisten asioiden ratkaisutilaisuutta.

Ihmiset yhdistyksen johdossa vaihtuivat 50-prosenttisesti. Voimia keräämään tai muihin koitoksiin suuntautumaan jäivät kuluvan vuoden puheenjohtaja Martti Soramäki, jota kokous kiitti menneestä, yhdistyksen monivuotinen sihteeri-

katsauksia

taloudenhoitaja Pirkko Henttonen sekä hallituksen jäsenet Heikki Hellman, Jyrki ja Kauko Pietilä sekä Harri Westermarck. Kiitoksia vaan kaikille teille!

Vapaaehtoista luovunutta seurasi uusien luottamusihmisten yksimielinen valinta. TOY ry:n uudeksi puheenjohtajaksi vuodelle 1982 valittiin assistentti Leena Paldán Tampereen yliopiston tiedotusopin laitokselta. Muiksi hallituksen jäseniksi valittiin seuraavat yhdeksän: Katarina Eskola, Pertti Hemänuus, Taisto Hujanen, Tarmo Malmberg, Jorma Mattila, Leena Pauku, Veikko Pietilä, Risto Sinkko ja Leif Åberg.

Jäsenmaksuja korotettiin jonkin verran. Vuodelta 1982 saavat jäsenet maksaa maksuja seuraavasti:

vuosijäsenet	mk 50,-
opiskelijajäsenet	mk 25,-
yhteisöjäsenet	mk 320,-

Ainajäsenyyden saa 350 mk:lla.

Tiedotustutkimuksen tilaushinta (ei-jäsenille) nousi kymppillä, 50 markkaan. Painotettakoon tässä yhteydessä erityisesti, ettei jäsenmaksun lisäksi tarvitse maksaa erillistä *Tiedotustutkimuksen* tilaushintaa, vaan lehti sisältyy jäsenmaksuun.

Vuosikokous hyväksyi myös hallituksen esityksen talousarvioksi, joka päättyy 39.700 mk:n summaan. Tuolla rahalla tehdään etupäässä tätä lehteä, mutta muutakin:

Kevätkokouksen yhteydessä järjestetään - todennäköisesti yhteistyössä journalistijärjestöjen kanssa - seminaari aiheesta "Tv- ja elokuva-dokumentit - tietoja vai viestintää". Syksyllä järjestetään laajojen *Tiedotustutkimuksen* 5-vuotisjuhlintojen yhteydessä seminaari joka kartoittaa suomalaisen viestintätutkimuksen eri suuntauksia. Hallitus täsmentää muiden seminaarien ja jäseniltojen aiheet myöhemmin. Samalla katseet suuntautuvat Riemukaareen: IAMCR:n 13. yleiskokous pidetään syksyllä 1982 Pariisissa. Yhteismatka on aina yhteismatka, olkoon se sitten kansallinen tai pohjoismainen, päätettiin hallituksen tutkia.